

XXXX

XXXX

Yusuf Genç

Kapak Dizesi: İsmail Kılıçarslan, *Cennet Modern*

CİNS
AYLIK BİZE NE OLDU?

İMTİYAZ SAHİBİ
KETEBE KİTAP VE DERGİ YAYINCILIĞI A.Ş. ADINA MUHAMMED SİNAN ALBAYRAK

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
İSMAİL KILIÇARSLAN

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
FURKAN ÇALIŞKAN

EDİTÖR
YUSUF GENÇ

YARDIMCI EDİTÖR
ALİ OTURAKLI
RIDVAN TULUM

SON OKUMA
ELİF ÖZOĞUL

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
BÜŞRA SEZGİN ÖZTÜRK

YAPIM
ÇETELE KÜLTÜR SANAT İLETİŞİM LTD.

GRAFİK TASARIM
ŞEYDA NUR YILDIRIM

albayrak MEDYA

ALBAYRAK MEDYA SATIŞ PAZARLAMA

ABDULLAH HANÖNÜ
(GENEL MÜDÜR)

ZİYA KADAM
(GENEL MÜDÜR YRD.)

REZERVASYON
0212 467 65 65

BASKI
ÖZCAN URAL
(SATIN ALMA VE BASKI MÜDÜRÜ)

SATIŞ, PAZARLAMA, ABONE VE DAĞITIM
BİRLİKTE DAĞITIM A.Ş.
0212 467 67 17
WWW.BİRLİKTE.COM.TR
BASIM
İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.
YENİBOSNA, BAHÇELİEVLER, İSTANBUL
0212 454 30 00

KURUMSAL DAĞITIM
TURKUVAZ DAĞITIM PAZARLAMA A.Ş.
GÜZELTEPE MAH. MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK CAD. NO:29 EYÜPSULTAN / İSTANBUL
0212 354 30 00

İLETİŞİM – YÖNETİM YERİ
MALTEPE MAH.FETİH CAD.NO:6 34010
TOPKAPI-ZEYTİNBURNU/ İSTANBUL
TEL: 0212 467 65 15
WWW.CİNS.COM.TR
İLETİSİM@CİNS.COM.TR

***HER HAKKI MAHFUZDUR.
DERGİDEKİ YAZI, FOTOĞRAF VE DİĞER GÖRSELLERİN İZİN ALINMADAN VEYA KAYNAK GÖSTERİLMEDEN HER TÜRLÜ ORTAMDA ÇOĞALTILMASI YASAKTIR.**

NECMİ ATİK

"HEYET-İ ASLİYE ÜZERE, TARZ-I KADÎM ÜZERE VE VAZ'-İ KADÎM ÜZERE"

Kur'ân-ı Kerîm'in yani Mushaf'ın güzel yazılması ile başlayan hat sanatı, zamanla hadis-i şerif kitapları başta olmak üzere, her türlü kitabın yazılması ve istinsah edilmesinde de kullanılmıştır. Sonraki süreçte, gelişen ve birkaç formu oluşan hat sanatı ile resmî yazışmalar da yazılır olmuştur.

Bir milletin kültür ve sanatı, o milletin tarih sahnesinde var oluşundan günümüze, oluşturduğu ve biriktirdiği değerler sisteminin bütünüdür ve bu süreçte kültür ve sanata, tabanından tavanına etki eden en ufak dokunuşlar dahi önemlidir. Uzun yıllar boyunca, her türlü gayret ve çabalar sonucu inşa edilmiş kültür ve sanat binasının herhangi bir yerinden, herhangi bir sebeple bir tuğlayı çekip çıkararak binada gedik açmak, binanın tez zamanda yıkılması için kâfidir.

Arap harfleri ile yazılan ve adına "güzel yazı sanatı" anlamında "hüsn-i hat sanatı" denilen sanat, diğer alfabelerin yazılarında da olduğu gibi vahyi en güzel yazma gayretleri sonucu ortaya çıkmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'in yani Mushaf'ın güzel yazılması ile başlayan hat sanatı, zamanla hadis-i şerif kitapları başta olmak üzere, her türlü kitabın yazılması ve istinsah edilmesinde de kullanılmıştır. Sonraki süreçte, gelişen ve birkaç formu oluşan hat sanatı ile resmî yazışmalar da yazılır olmuştur. Hat sanatı eserlerini süslemek üzere tezhip ve nakış sanatları gelişmiş, bu birliktelikten şaheserler meydan gelmiştir.

Hat sanatının mimaride bilinen ilk uygulaması, Hz. Ali'nin (r.a.) dostu olan ve ilk büyük hattatlar arasında adı geçen Hâlid b. Ebu'l-Heyyâc'ın, Mescid-i Nebî'nin kıble duvarına Şems Sûresi'nden Kur'ân-ı Kerîm'in sonuna kadar yirmi dört sureyi altınla yazmasıdır. İslâm mimarisindeki en eski yazı kuşaklarından biri de Kubbetü's-Sahra'nın kubbe kasnağındaki miladi 691 tarihli kûfî yazı kuşağıdır.

Hat sanatının Türkler tarafından mimari de kullanılması ile günümüze saraylardan, hanlardan, medreselerden, zâviye ve tekkelerden ve bilhassa camilerden pek kıymetli eserler kalmıştır. Bu nadide eserlerin en önemlilerinden birisi de 1568-1574 arası Sultan II. Selim tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan Edirne Selimiye Camii'dir. Mimari özellik ve estetikte zirve olan Selimiye Camii'nin, içinde ve dışında yer alan yüzlerce yazısını Karahisarî Ekolü'nün ilk temsilcisi Hattat Hasan Halife yazmıştır. Caminin süslemelerinin ise Osmanlı Klasik Dönem Tebriz Üsûlü tarzında Tebrizli nakkaşlar tarafından yapıldığı ifade edilmektedir.

1751 yılında Edirne'de meydana gelen büyük depremde şehirde geniş çaplı hasarlar meydana gelmiştir. Söz konusu depremde Edirne Selimiye Camii'nde kubbe sıvaları ile birlikte kubbede olan bütün yazı ve nakışlar dökülmüş, kubbede hiçbir yazı ve süsleme kalmamıştır. Dönemin padişahı olan III. Mustafa, Selimiye Camii'ni 1762 yılında restorasyona aldırmış, restorasyon raporlarının yer aldığı Keşf-i Sânî Defteri'nde, dönemin restorasyon raporlarında herhangi bir değiştirmeyi ve yeniden uygulamayı ifade eden "müceddeden" ifadesi, sadece caminin batısındaki "Su Terazisi" ile "Meyve Hanı" avlusunda şadırvan için kullanılmıştır. Dönemin restorasyon raporlarında yer alan "heyet-i asliye üzere, tarz-ı kadîm üzere ve vaz'-i kadîm üzere" ifadeleri de aslına uygun yapılan restorasyonlar için kullanılmakta olup, Selimiye Camii de bu şekilde restore edilmiştir.

Edirne Selimiye Camii 1808'de, II. Mahmud döneminde de restore edilmiş ve caminin yazı kalıplarını Mevlevî şeyhi, şair, bestekâr, neyzen ve aklâm-ı sitte de hattat Nakşî Mustafa Dede tarafından aslına uygun bir şekilde hazırlanarak yazılmıştır. Selimiye Camii'nin 1808 yılı restorasyonundaki arşiv ve belgelerde "müceddeden" ifadesi olmadığı için restorasyonun yine "heyet-i asliye üzere, tarz-ı kadîm üzere ve vaz'-i kadîm üzere" yapıldığı kabul edilmektedir.

Çar I. Nikolay'ın kütüphanecileri Fransız asıllı Charles Sayger ve Auguste Joseph Desarnod 1829-1830 arası Dimetoka, Edirne ve Kuzey Trakya ile ilgili 55 gravürlük bir albüm hazırlamışlardır. Söz konusu albümde, Edirne Selimiye Camii'nin kubbe yazıları ve tezyinatı da detaylı bir şekilde mevcuttur.

"YILDIZ FOTOĞRAF ALBÜMÜ"NDE BULUNAN SELİMİYE CAMİİ'NİN KUBBE FOTOĞRAFI, YAPILAN RESTORASYONUN ASLINA UYGUN ŞEKİLDE YAPILDIĞINI AYRINTILARIYLA GÖSTERMEKTEDİR.

Bu gravür, II. Mahmud dönemindeki restorasyonu en güzel şekilde belgelemektedir.

Selimiye Camii 1883'te, II. Abdülhamid döneminde de restore edilmiş, caminin kubbe yazılarının şablonlarını sülüs, nesih, talik, kûfi ve divanî hat sanatı nevilerinde usta bir hattat olan Hattat Hacı Hayri Efendi çıkarmıştır. Abdülhamid Han; Selimiye Camii'nin restorasyonu konusundaki fermanında şöyle emretmektedir: "Mezbûr kubbelerin icrâ-yı ta'mîr etme esnasında, izzetlü devletlü vâli paşa hazretleri tarafından dahî bizzat nezâret olunarak, hâl-i kadîmine tağyir îrâs edilmemesi ve âsâr-ı mevcûdesinin hüsn-i muhâfazası…" (Osmanlı Arşivi, ŞD, 106-58). Yani fermanda; "Söz konusu kubbelerin onarımı esnasında, değerli ve sayın vali paşa hazretleri tarafından bizzat denetim yapılması; yapıların mevcut hâlinin değiştirilmemesi ve mevcut eserlerin güzel bir şekilde korunması…" emredilmektedir. II. Abdülhamid Han'ın, restorasyon sonrası çektirdiği ve "Yıldız Fotoğraf Albümü"nde bulunan Selimiye Camii'nin kubbe fotoğrafı, yapılan restorasyonun aslına uygun şekilde yapıldığını ayrıntılarıyla göstermektedir.

Selimiye Camii, 1956 ve 1983 yıllarında da aslına uygun bir şekilde restore edildikten sonra 2021'in Kasım ayında tekrar restorasyona alınmıştır. Camii; mevcut arşiv ve belgeler çerçevesinde, içerisinde hattatların da bulunduğu bilim kurulunun rehberliğinde ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün onayı ve gözetiminde kubbe yazıları ve süslemeleriyle birlikte "aslına uygun" restorasyonu tamamlandığı sırada talihsiz bir müdahaleye maruz kalmıştır. Kendilerini "Selimiye Tahkik ve Tetkik Kurulu" diye adlandıran bir grup, yüzlerce yıllık kültür ve sanat değeri olan Selimiye'nin kubbesinde yer alan sekiz tazarru ve niyaz duaları ile İhlas Suresi'ni ve kubbe süslemelerini kazıyarak, bilim kurulu tarafından reddedilen projelerini yine kendileri uygulamak için, "Üst Kurul"dan onaylatmışlardır. Üstelik söz konusu grup, hiçbir bilimsel temele, arşive, belgeye ve örneğe dayanmayan kendi yazdıkları ve çizdikleri nev-zuhur projelerini Mimar Sinan'a atfederek, projelerindeki hat sanatı ve süslemelerinin "Mimar Sinan Tarzı" olduğunu kamuoyuna empoze etmeye çalışmışlardır.

Kültür ve sanat tarihimiz açısından telafisi mümkün olmayan nev-zuhur projeye, bilim adamları, hattatlar, nakkaşlar, sanatkârlar ve halkımız büyük tepki göstermiş, kültür ve sanat tarihimizin geçirdiği evreleri gösteren çok önemli bir örneğin korunması için konunun uzmanları tarafından mükerreren beyanatlar verilmiş, dergilerde makaleler yazılmış, söyleşiler yapılmış ve böylece kamuoyu delilleriyle aydınlatılmıştır. Söz konusu nev-zuhur projenin iptali için somut bir adım atılarak Edirne İdare Mahkemesi'ne "Yürütmeyi Durdurma" davası açılmış ve mahkeme, kasım ayında oybirliği ile yürütmeyi durdurma kararı vermiştir.

Kültür ve sanat dahil her anlamda nadide bir eser olan ve UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Edirne Selimiye Camii milletimizin ortak mirasıdır. Kültürel varlıklarımızın korunması, gelecek nesillere aktarılması "aslını bozmadan onarmak" esasına bağlı kalınarak restore edilmelerine bağlıdır ve bu da ancak konusunda uzman bilim heyetleri rehberliğinde yapılabilir. Ayrıca, hat ve tezyinat konularında birden fazla uzmandan teşekkül eden heyetler oluşturulmalı, bilim kurulundaki mimar, sanat tarihçi vs. branşlardaki uzmanlar yerine, doğrudan hat ve tezyinat uzmanı olan heyet üyelerinin ortak kanaatiyle hat ve tezyinata müdahale kararı alınmalıdır. Hat veya tezyinat hususunda özel bir ihtisası olmayan bilim kurulu üyelerinin sadece kendi ihtisas alanlarıyla ilgili konulardaki görüşleri dikkate alınmalıdır.